

likte Kur'an ve hadis tahsili yaptı ve bu ilimlerde geniş bilgi sahibi oldu. Hâmisi Halife Kâdir-Billâh'ın (991-1031) hizmetine girip divanda kâtiplik, posta ve haberleşme idareciliği gibi görevler üstlendikten sonra geniş edebî kültürü, hat sanatındaki mahareti, mektup ve şiir yazmadaki kabiliyeti ile kısa zamanda şöhrete kavuştu. Fevkalâde zeki, nüktedan ve hazırcevap olduğundan üstün bir mizah kabiliyetine sahipti. Yaptığı nüktelerle insanları güldürür, etkileyici üslûbuyla dargınları barıştırdı. Mizah ve nüktedanlıktaki maharetinin yanı sıra mûsiki sahasında da geniş bilgi sahibi idi. Bütün muganniyeleri, söyledikleri şarkıların şairlerini ve bunların mânaları hakkındaki rivayetleri bilirdi.

Devlet adamlarının sohbet ve eğlence meclislerinde Bettî mutlaka bulunurdu. Bu sebeple kendisi devlet ricâlinin yakın ilgi ve ihsanlarına mazhar olmuştur. Büveyhî hânedanı çevresinde de zekâsı ve nüktedanlığı ile temayüz etmişti. Nitekim Emîr Bahâüddeve'nin dostluk ve iltifatını, Vezir Fahrülmülk Ebû Gâlib b. Halef'in de takdirini kazanıp ihsanlarına nâil olmuştu. Ebû Ali el-Hâtîmî, Bettî'nin hasletlerine dair *el-Muğassel* adıyla bir kitap yazmıştır (Ömer Ferrûh, II, 571).

Şiirleri lafız, mâna ve sanat bakımından orta seviyededir. Şiirlerini irticâlen söyler, iyi bir râvi olmasına rağmen güçlü şairleri taklit ederek şiirini düzeltme yoluna gitmezdi. Fıkıhta Hanefî, itikadında Mu'tezilî olan Bettî'nin 403 Şâbanında (Mart 1013) öldüğü söylenmekte ise de Hatîb el-Bağdâdî onun 20 Şâban 405 (13 Şubat 1015) tarihinde vefat ettiğini belirtmektedir.

Kaynaklarda Bettî'nin, muhtevaları bilinmeyen, ancak biyografik mahiyette oldukları tahmin edilen *Kitâbü'l-Ķâdirî*, *Kitâbü'l-'Amîdî* ve *Kitâbü'l-FaĶrî* adlı üç eser kaleme aldığı zikredilmektedir. Fakat bu eserleri günümüze kadar ulaşmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Tenühî, *Nişvârü'l-muĶâdara* (nşr. Abbûd eş-Şalecî), Kahire 1391-93/1971-73, IV, 256; V, 224, 225; Hatîb, *TârîĶu Bağdâd*, IV, 320; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, VII, 263; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdebâ*, III, 254-270; a.m.f., *Mu'cemü'l-büldân*, I, 334; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, IX, 251; a.m.f., *el-Lübâb*, I, 120; Safedî, *el-Vâfi*, VII, 231-234; *Hediyyetü'l-'ârifîn*, I, 71; Ziriklî, *el-A'lâm*, I, 165; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, I, 319; Ömer Ferrûh, *TârîĶu'l-edeb*, II, 571; Ed., "Abu'l-Hasan al-Battî", *El² Suppl.* (İng.), s. 23.

MUSTAFA KILIÇLI

BETÛL

(بتول)

HZ. MERYEM VE
HZ. FÂTMA İÇİN KULLANILAN
"İFFETLİ VE NAMUSLU KADIN"
ANLAMINDA BİR SIFAT
(bk. FÂTİMA; MERYEM).

BEVL

(البول)

Arapça'da idrarın karşılığı olup dinen pis maddelerden (necâset*) sayılmıştır. Hz. Peygamber müslümanların bevl hususunda hassas davranıp bunu elbise ve vücutlarına bulaştırmamalarını emretmiş, kabir azabının daha çok idrardan sakınmaktan doğduğunu belirtmiştir (Buhârî, "Vuđû²", 55, 56; Müslim, "Tahâret", 111).

Küçük bir çocuğa da ait olsa insan idrarının necis olduğu ve temizlenmesi gerektiği noktasında fikir birliği içinde bulunan İslâm âlimleri, sadece anne sütü ile beslenen bebeklerin idrarının nasıl temizleneceği konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel'in de aralarında bulunduğu bazı âlimler bebeklerin idrarı ile kirlenen yaygı ve elbisenin kirlenen yere sadece su serpmek gibi basit usullerle temizlenebileceğini söylemişlerse de Hanefî ve Mâlikî bilgileri büyüklerin idrarında olduğu gibi bunların da ancak yıkanarak temizleneceği görüşünü benimsemişlerdir.

Hanefî ve Şâfiî fakihleri bütün hayvanların bevlini necis kabul ederken İmam Mâlik, Ebû Hanîfe'nin talebesi İmam Muhammed ve Ahmed b. Hanbel eti yenen hayvanların bevlinin temiz olduğunu söylemişlerdir. Ancak Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf sadece namaza engel olma konusunda eti yenen hayvanların bevlini necâset-i hafîfe saymışlardır.

Miktarı ne olursa olsun idrar abdestin bozulmasına sebep teşkil eder. Bir rahatsızlıktan dolayı idrarını tutamayanlar, bu halin kendilerinde sürekli olması durumunda özürlü sayılırlar ve abdest konusunda özel hükümlere tâbi olurlar (bk. ÖZÜR).

HZ. PEYGAMBER, insan ve hayvan sağlığı için zararlı olabilecek yerlere, mesele durgun suya (Buhârî, "Vuđû²", 68; Müslim, "Tahâret", 94-96), su kaynağına, yo-

la, gölgeliklere (İbn Mâce, "Tahâret", 21), hayvanların barınabileceği yuvalara (Ebû Dâvûd, "Tahâret", 16; Nesâî, "Tahâret", 129) bevedilmesini yasaklamıştır. Bevedecek kişi bulunduğu yere göre üzerine idrar sıçramaması için gerekli tedbirleri almalı ve kibleye karşı durmamaya da dikkat etmelidir (Müslim, "Tahâret", 57; Tirmizî, "Tahâret", 6). İmam Mâlik ve Şâfiî, kapalı yerlerde bevedilmesi halinde kibleye dönmenin sakıncalı olmadığını söylemişlerdir. Bazı âlimler Hz. Peygamber'in uygulamasına dayanarak bir mazeret olmadıkça ayakta bevedilmesini hoş karşılamamışlardır. İmam Mâlik üzerine sıçratmamak şartıyla ayakta bevetmede bir mahzur bulunmadığını, ancak sıçratma söz konusu ise bunun mekruh olduğunu belirtmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Vuđû²", 11, 55, 56, 59, 60, 66, 68, "Cihâd", 37; Müslim, "Tahâret", 57, 59, 73, 94-96, 101, 111; İbn Mâce, "Tahâret", 13, 14, 17, 21, 25, 26, 177, "Tib", 30; Ebû Dâvûd, "Tahâret", 4, 9, 11, 16, 36, 135, 136, "İudûd", 3; Tirmizî, "Tahâret", 5-8, 51, 53, 55, 112, 154, "Et'ime", 38; Nesâî, "Tahâret", 16, 18, 24, 26, 45, 129, 139, 188-190, "Cenâ'iz", 116, "Tahrimü'd-dem", 7; Serahsî, *el-Mebsû²*, I, 54-55; Kâsânî, *Bedâ'î²*, I, 88; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, I, 70; İbn Kudâme, *el-Muğnî* (Herâs), I, 39-41, 162-165; II, 86, 88, 89, 91, 92, 96, 97; a.m.f., *el-Kâfi* (nşr. Züheyr eş-Şâviş), Beyrut 1402/1982, I, 8, 9, 50, 51, 86, 91; Nevvevî, *ŞerĶu Müslim*, III, 154, 165, 166, 187, 195; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İ'lâmü'l-muwaĶĶî'in*, II, 61-62; Aynî, *Ümdetü'l-Ķârî*, Kahire 1392/1972, III, 10; *el-Fetâva'l-Hindiyye*, I, 46; Şevkânî, *Neylü'l-evlâr*, I, 61-62; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muĶtâr*, I, 210, 305, 318; Cezîrî, *el-Mezâhibü'l-erba'a*, I, 101-104.

RAHMİ YARAN

BEVN-KEVN

(bk. KEVN).

BEVVÂB

(bk. KAPICI).

BEY

Türkler'e ait eski bir unvan.

Türkmenler'de **beg** (bek), Doğu Türkçesi'nde **big**, Kazaklar'da **bî** veya **bîy** şeklinde kullanılan bu eski Türk unvanı Osmanlı Türkçesi'nde **bey** şeklini almıştır. İlk defa Orhun kitâbelerinde ve Uygur metinlerinde rastlanılan bu kelime, birçok Doğu ve Batı kaynaklarının verdiği